

LÉTMINIMUM 2015-BEN MAGYARORSZÁGON

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**
Büro Budapest

2016. április 19.

A Központi Statisztikai Hivatal 1991 óta évente közölte a számított létminimum értéket. 2015-ben a KSH bejelentette, hogy szakmai okok miatt nem folytatja a létminimum-számítás közlését. Annak érdekében, hogy ez az értékes szakmai munka ne szakadjon meg, és legyen továbbra is egy olyan mérőszám, amely megmutatja, hogy milyen a társadalmi fejlődés dinamikája, 2015-re a Policy Agenda elkészítette a számítást, amely pontosan beleillik az elmúlt 10 év idősorába (lásd 4. sz. táblázat). A projekt támogatója a Friedrich Ebert Stiftung és a Magyar Szakszervezeti Szövetség.

A létminimum számítás elkészítésekor a KSH által alkalmazott módszertan teljes körű átvételére törekedtünk. A részletes módszertani leírás megtekinthető a Policy Agenda honlapján.

Az általunk 2015-re számított létminimum összege - a módszertan szerint - azt mutatja, hogy mekkora jövedelem szükséges egy háztartásnak ahhoz, hogy biztosíthassa tagjai számára a folyamatos életvitellel kapcsolatos szerény - a társadalom adott fejlettségi szintjén konvencionálisan megfelelőnek minősülő - szükségletek kielégítését. Az általunk is kimutatott létminimum tehát nem szegénységi küszöb, hanem olyan jövedelem, amely az alapvető szükségleteken túli igények kielégítését is lehetővé teszi.

A létminimum-számítás mintegy 25 éves hazai gyakorlata egy sajátos normatív számítás alkalmazását, amely az élelmiszer-fogyasztás értékének meghatározására épül. Ez pedig az Országos Élelmiszer- és Táplálkozástudományi Intézet (OÉTI) élelmiszer-normatívája alapján

összeállított élelmiszerkosár, amely az egészséges táplálkozás jellemzői mellett figyelembe veszi az életkori sajátosságokat is. Az élelmiszerkosár értéke az abban szereplő tételeknek az adott időszakra jellemző áron számba vett forintösszege, a létminimum pedig az élelmiszer-normatíva körüli értékben élelmiszert fogyasztó háztartások összes személyes kiadásának havi átlagos értéke.

A létminimumértékek meghatározása

A létminimumérték kiszámítását - ahogy azt a Központi Statisztikai Hivatalban is végezték - az élelmiszer-fogyasztás normatív értékéből kiindulva, az élelmiszereket a normatívához hasonló értékben fogyasztó háztartások fogyasztási adatainak felhasználásával végeztük el. Az élelmiszer-fogyasztás normatív értékének számításakor azokat az élelmiszer-mennyiségeket vettük figyelembe, melyeket az Országos Élelmiszer- és Táplálkozástudományi Intézet dolgozott ki. Ezeket az élelmiszer-mennyiségeket tartalmazza a létminimum-számítás élelmiszerkosára, mintegy 100 konkrét termékre részletezve. A teljes élelmiszer-fogyasztói kosár helyett a reprezentatív élelmiszerkosár alkalmazásának gyakorlatát a tapasztalatok is megerősítették. A szükségletek széles körű kiterjedtsége miatt a teljes kosár konszenzuson alapuló meghatározása gyakorlatilag megoldhatatlan, míg az élettanilag szükséges mértékig mással nem helyettesíthető élelmiszer-fogyasztás a táplálkozás-élettani ismeretek alapján

elfogadható pontossággal normázható. A létminimum ételmoszkosarának tartalma közepes fizikai igénybevétel esetén fedezi a vonatkozó egészségügyi és táplálkozástudományi követelményeknek megfelelő teljes tápanyag-, vitamin- és ásványianyag-szükségletet. Aktív korú személynél a normatív ételmoszkosár-mennyiség többek között napi 81 g fehérjét (ezen belül 32 g állati fehérjét), 83 g zsírt, 356 g szénhidrátot, 800 mg kalciumot, 3500 mg káliumot, 13 mg vasat, 60 mg C-vitamint tartalmaz.

Az ételmoszkosár-fogyasztás normatív értékét az ételmoszkosárban foglalt mennyiségeknek a konkrét időszakra jellemző árakon összegzett értéke adja. A kosár mennyiségeit a 2015. év átlagáraival szorozva, az ételmoszkosár pénzben kifejezett, egy aktív korú felnőtt ételmoszkosár-normatívájaként általunk számított értéke havi 24 246 Ft.

I. tábla
A létminimum-számítás aktív korú felnőttre vonatkozó normatív ételmoszkosára, 2015

Az ételmoszkosár főbb csoportjai	Mennyiség/hó, kg	Érték, forint/hó
Hús, hal és készítményeik	3,4	4 620
Tojás (161 darab/év)	0,5	510
Tej (2,8 és 1,5%-os), liter	7,9	1 815
Sajt, és egyéb tejtermékek	2,4	2 112
Zsiradékok	1,4	1 103
Cereáliák	9	3 413
Cukor, kakaó, méz	1,2	480
Burgonya	4	631
Friss és tartósított zöldség	11,6	4 981
Friss és tartósított gyümölcs	6,5	2 462
Szárazhüvelyes	0,4	242
Fűszerek stb.	-	1 112
Kávé, tea, üdítők	-	766
Mindösszesen	-	24 246

A háztartások különböző korú tagjainak tápanyagszükséglete természetesen nem azonos. A felnőttekéhez képest - az OÉTI számításai szerint - a 14 éven aluliak

ételmoszkosár-normatívája 77,8%, a 60 évnél idősebbeké pedig 88,2%. Ily módon az aktív korú felnőttek 2015 évi 24 246 Ft-os havi ételmoszkosár-normatívája mellett ez az érték 14 éves korig 18 863 Ft, az időskorúaké 21 385 Ft. Ezen értékek alapján határozható meg - a háztartásban élő személyek normatíváit összegezve - a különböző létszám- és korösszetételű háztartások ételmoszkosár-normatívájának értékei. Így pl. a két aktív korú felnőttből és két (0-14 éves) gyermekből álló háztartás ételmoszkosár-normatívája 86 218 Ft/hó.

A létminimumérték, az ételmoszkosár-normatíván túl, tartalmazza az ételmoszkosáron kívüli szükségletekre fordítandó forintösszegeket is. E kiadások tételes számbavételének konszenzuson alapuló kivitelezése napjainkban - a szükségletek széles köre miatt - gyakorlatilag megoldhatatlan. A valamennyi fogyasztást tartalmazó létminimum értékét számszerűen ezért úgy definiáljuk, hogy az a normatívához hasonló forintértékben ételmoszkosárat fogyasztó háztartások összes személyes fogyasztási kiadásainak havi átlagos értéke¹.

A normatívának megfelelő ételmoszkosár-fogyasztó háztartások azok, amelyek ételmoszkosár-fogyasztásának globális forintösszege az adott háztartásra jellemző normatíva körüli $\pm 20\%$ -os sávba esik. Feltétel továbbá az is, hogy a háztartás jövedelme ne legyen a létminimum-számítás szempontjából irreálisan nagy vagy kicsi, és ne legyenek beruházási jellegű kiadásai. Ezért figyelmen kívül hagytuk a népesség legalacsonyabb jövedelmű 5%-ának és legmagasabb jövedelmű harmadának háztartásait, továbbá jövedelmüktől függetlenül azokat a háztartásokat, amelyek a felmérés tárgyidőszakában gépkocsit vettek, vagy lakásberuházást végeztek. A kritériumoknak e kizárások után 2015-ben a háztartási költségvetési és életkörülmény felvételben részt vevők közül 1719 háztartás felelt meg. Ezen egységek képezték a létminimum meghatározásának háztartásállományát.

¹Ez a definíció az ún. Engel-törvényre épít, amely szerint az ételmoszkosár-fogyasztás és az egyéb kiadások között meghatározott összefüggés áll fenn

A 2015. évi számításainknál a létminimumértékek meghatározásához 1719 háztartást tudunk figyelembe venni, ezek mintegy 728 ezer háztartást, ezekben 1 millió 431 ezer személyt reprezentálnak. Ez havi átlagban 125 milliárd 901 millió Ft fogyasztási kiadást jelent. Az egy hónapra vonatkozó átlagos létminimumérték háztartásonként tehát 173 ezer Ft volt.

A háztartások, amelyek adatai ezeket az átlagos létminimumértékeket adják, a társadalom e szintjén élő háztartásainak összességét képviselik. Közülük 1106 aktív, 577 nyugdíjas és 36 egyéb inaktív háztartás volt. Másképp vizsgálva ez 422 egyszemélyes háztartást, 975 több személyből álló, gyermek nélküli háztartást, 189 egy-, 108 két- és 25 három- vagy annál többgyermekes háztartást is jelent. Közös bennük az, hogy az élelmiszer-fogyasztási kiadásuk a normatíva értékösszegéhez hasonló nagyságú.

A létminimum számításunkba bekerült háztartások személyes kiadásai 30,8%-át költik élelmiszerre. A kiadások 22,8%-át fordítják lakásfenntartásra, amely utóbbinak 69%-át háztartási energia vásárlására (azaz az összes személyes kiadás 15%-át). Egyéb fogyasztásukban csaknem 9% a közlekedésre fordított összegek. Egészségügyre, testápolásra 5%-ot költenek, míg telefonálásra 6,5%-ot. Ruházkodásra 3,6% jut, oktatásra, művelődésre, szabadidő eltöltésére pedig 5,3%.

Az egyes háztartások és tagjaiknak súlyarányai

A különböző nagyságú, típusú háztartásokban természetesen a létminimumértékek különbözőek, differenciáltak.

A háztartásonként átlagosan 173 ezer Ft minimálisan szükséges összeg nem lehet egyaránt érvényes egy kis és egy nagy létszámú háztartásra, de ugyanúgy a fejenkénti 71,9 ezer Ft-os átlagérték sem. A differenciáláshoz a nemzetközi statisztikai gyakorlatot szem előtt tartva fogyasztási egység-kulcsokon (ún. ekvivalencia skálán) alapuló számítás használható.

E kulcsszámokat alkalmazva az egy aktív korú személyből álló háztartás 1,00. Az egy aktív korú személyből és egy gyermekből álló 1,65, a két aktív korú személyből és két gyermekből álló négy személyes háztartás 2,90 fogyasztási egységnek felel meg ($1,00 + 0,65 = 1,65$; illetve $1,00 + 0,75 + 0,65 + 0,50 = 2,90$).

A háztartás első felnőtt személyét egy fogyasztási egységnek tekintjük, míg a háztartás többi személye egynél kisebb egységet képvisel. Ennek magyarázata, hogy a háztartásnak számos olyan kiadása van, ami nem függ a háztartástagok számától, vagy ha van is összefüggés, az nem lineáris. Fogyasztási szükségletének megfelelően az aktív korúnál valamivel kisebb egységet képvisel a gyermek és az idős személy. A létminimum számítás körébe került háztartás nagysága jellemezhető a fogyasztási egységek számával.

2. tábla

A KSH létminimum-számításának fogyasztási egység-kulcsszámai (ekvivalencia skála)

Aktív korúak háztartásai esetében		Nyugdíjas korúak háztartásai esetében	
Első felnőtt családtag	1,00	Első felnőtt családtag	0,90
Többi felnőtt családtag	0,75	További személyek	0,65
Első (0-14 éves) gyermek	0,65		
Második (0-14 éves) gyermek	0,50		
Harmadik és minden további (0-14 éves) gyermek	0,40		

A létminimum értéke

A 2015 évre elvégzett létminimum-számításunk 1719 háztartásállományra tehát – 1 millió 430 ezer fogyasztási egységet képviselt. Ennek az adatnak és e háztartások előbb idézett havi 125,9 milliárd Ft-os kiadási összegének egybevetéséből következően hányadosként adódott az átlagos érték. **2015-ben a létminimum egy fogyasztási egységre számított átlagos értéke havonta 88 016 Ft volt.**

A háztartástípusonkénti létminimum-értékeket a fogyasztási egységek háztartástípusonkénti száma és az egy fogyasztási egységre számított átlagos érték szorzata adja. A tipikus, azaz két aktív korú személyből és két gyermekből álló háztartás létminimumértéke 255 246 Ft-nak felelt meg. E háztartásban az egy főre jutó átlagos létminimumérték 63 812 Ft volt. A különböző háztartástípusokra érvényes egy főre számított értékek 2015-ben a 71,9 ezer Ft-os átlag körül, az 54 ezer és 88 ezer Ft közötti sávban szóródtak. *(lásd 3. sz. tábla)*

Az 1–2 személyes háztartások egy főre jutó értékei az átlagosnál nagyobbak, míg a többszemélyesekre kisebb értékek jellemzőek. Ez abból következik, hogy az utóbbiak esetében a rugalmatlan kiadások több személyre oszlanak meg, továbbá, hogy a gyermekek fogyasztása – globális összegét tekintve – a felnőttekéénél kisebb. Az egyes háztartásokban a létminimumérték és élelmiszer-normatíva hányados 2,63-3,70 között mozog. A legmagasabb értékek az egyszemélyes háztartásokra, a legalacsonyabbak az 5 fő felettiekre jellemzőek.

A számítási módszernek a korábban megfigyelt és az általunk is tapasztalt egyik sajátossága, hogy az eredményekben érezhetően megjelenik az életszínvonal változásának hatása is. Miközben az élelmiszer-normatíva fix, az élelmiszeren kívüli költségekre hatással van az életszínvonal alakulása. Csökkenő életszínvonal mellett a létminimumérték/élelmiszer-normatíva hányados csökken, míg az életszínvonal javulásával pedig növekszik. Azaz a változatlan normatíva szerinti élelmiszer-fogyasztók többet tudnak költeni egyéb szükségleteikre. 2014 és 2015 között valamennyi háztartástípusban csökkent az arány.

Becsléseink szerint **2015-ben e számított értékeknél alacsonyabb jövedelemből élt a lakosság 41,5%-a.** Azon családok harmada között, ahol legalább egy fő dolgozik a nettó bevétel nem éri el a létminimum összegét.

3. tábla

Létminimumértékek a különböző háztartástípusokban, 2015

(forint/hó)

Háztartástípusok	Egy háztartásra		Egy főre		Létminimum/ élelmiszer- arány	Fogyasztási egységek száma
	számított havi érték, forint					
	összesen	ebből: élelmiszer	összesen	ebből: élelmiszer		
Aktív korúak háztartásai						
1 felnőtt	88 016	24 246	88 016	24 246	3,63	1
1 felnőtt 1 gyermekkel	145 226	43 109	72 613	21 555	3,37	1,65
1 felnőtt 2 gyermekkel	189 234	61 973	63 078	20 658	3,05	2,15
2 felnőtt	154 028	48492	77 014	24 246	3,18	1,75
2 felnőtt 1 gyermekkel	211 238	67 355	70 413	22 452	3,14	2,4
2 felnőtt 2 gyermekkel	255 246	86 219	63 812	21 555	2,96	2,9
2 felnőtt 3 gyermekkel	290 453	105 082	58 091	21 016	2,76	3,3
2 felnőtt 4 gyermekkel	325 659	123 946	54 277	20 658	2,63	3,7
3 felnőtt	220 040	72 738	73 347	24 246	3,03	2,5
3 felnőtt 1 gyermekkel	277 250	91 601	69 313	22 900	3,03	3,15
3 felnőtt 2 gyermekkel	321 258	110 465	64 252	22 093	2,91	3,65
3 felnőtt 3 gyermekkel	356 465	129 328	59 411	21 555	2,76	4,05
3 felnőtt 4 gyermekkel	391 671	148 192	55 953	21 170	2,64	4,45
Nyugdíjas korúak háztartásai						
1 személy	79 214	21 385	79 214	21 385	3,70	0,9
2 személy	136 425	42 770	68 212	21 385	3,19	1,55
3 személy	193 635	64 155	64 545	21 385	3,02	2,2

4. tábla

A létminimumértékek időszora

(forint/hó)

Háztartástípusok	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Egy háztartásra számítva							
Aktív korúak háztartásai							
1 felnőtt	34 475	78 736	83 941	85 960	87 510	87 351	88 016
1 felnőtt 1 gyermekkel	56 884	129 914	138 503	141 834	144 392	144 129	145 226
1 felnőtt 2 gyermekkel	74 121	169 282	180 473	184 814	188 147	187 805	189 234
2 aktív korú felnőtt	60 331	137 788	146 897	150 430	153 143	152 864	154 028
2 felnőtt 1 gyermekkel	82 740	188 966	201 458	206 304	210 024	209 642	211 238
2 felnőtt 2 gyermekkel	99 978	228 334	243 429	249 284	253 779	253 318	255 246
2 felnőtt 3 gyermekkel	113 768	259 829	277 005	283 668	288 783	288 258	290 453
2 felnőtt 4 gyermekkel	127 558	291 323	310 582	318 052	323 787	323 199	325 659
3 aktív korú felnőtt	86 188	196 840	209 853	214 900	218 775	218 378	220 040
3 felnőtt 1 gyermekkel	108 834	248 018	264 414	270 774	275 657	275 156	277 250
3 felnőtt 2 gyermekkel	125 624	287 386	306 385	313 754	319 412	318 831	321 258
3 felnőtt 3 gyermekkel	139 624	318 881	339 961	348 138	354 416	353 772	356 465
3 felnőtt 4 gyermekkel	153 414	350 375	373 537	382 522	389 420	388 712	391 671
Nyugdíjas korúak háztartásai							
Egytagú	31 028	70 862	75 547	77 364	78 759	78 616	79 214
Kéttagú	53 436	122 041	130 109	133 238	135 641	135 394	136 425
Háromtagú	75 845	173 219	184 670	189 112	192 522	192 172	193 635

Létminimum, 2015

Háztartástípusok	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
------------------	------	------	------	------	------	------	------

Egy főre számítva

Aktív korúak háztartásai

1 felnőtt	34 475	78 736	83 941	85 960	87 510	87 351	88 016
1 felnőtt 1 gyermekkel	28 442	64 957	69 251	70 917	72 196	72 065	72 613
1 felnőtt 2 gyermekkel	24 707	56 427	60 158	61 605	62 716	62 602	63 078
2 aktív korú felnőtt	30 166	68 894	73 448	75 215	76 571	76 432	77 014
2 felnőtt 1 gyermekkel	27 580	62 989	67 153	68 768	70 008	69 881	70 413
2 felnőtt 2 gyermekkel	24 994	57 084	60 857	62 321	63 445	63 329	63 812
2 felnőtt 3 gyermekkel	22 754	51 966	55 401	56 734	57 757	57 652	58 091
2 felnőtt 4 gyermekkel	21 260	48 554	51 764	53 009	53 965	53 866	54 277
3 aktív korú felnőtt	28 729	65 613	69 951	71 633	72 925	72 793	73 347
3 felnőtt 1 gyermekkel	27 149	62 005	66 103	67 694	68 914	68 789	69 313
3 felnőtt 2 gyermekkel	25 167	57 477	61 277	62 751	63 882	63 766	64 252
3 felnőtt 3 gyermekkel	23 271	53 147	56 660	58 023	59 069	58 962	59 411
3 felnőtt 4 gyermekkel	21 916	50 054	53 362	54 646	55 631	55 530	55 953

Nyugdíjas korúak háztartásai

Egytagú	31 028	70 862	75 547	77 364	78 759	78 616	79 214
Kéttagú	26 718	61 021	65 054	66 619	67 820	67 697	68 212
Háromtagú	25 282	57 740	61 557	63 037	64 174	64 057	64 545

TOVÁBBI INFORMÁCIÓK:

A létminimum-számítás a Központi Statisztikai Hivatal Háztartási Költségvetési és Életkörülmény Adatfelvétel, naplóvezetés 2015. évi anonimizált adatállományának felhasználásával készült. A számítások és az azokból levont következtetések kizárólag a Policy Agenda, mint szerző szellemi termékei.

További módszertani információk kérhetőek:

- Dr. Belyó Pál (pal.belyo@policyagenda.hu)
- Kiss Ambrus (ambrus.kiss@policyagenda.hu)

A kutatás a Friedrich Ebert Stiftung és a Magyar Szakszervezeti Szövetség támogatásával valósult meg.
